

36 Komunizm w ZSRS

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XL. Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia genezę państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę wewnętrzną i zagraniczną w okresie międzywojennym;
- 5) porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy Niemieckiej;
- 6) ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938).

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1921, 1922, 1924, 1930, 1934, 1936, 1937–1938, 23 VIII 1939
- postacie: Józefa Stalina, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego

ROZUMIE

- pojęcia: Związek Socjalistycznych Republik Sowietkich (ZSRS), Rada Komisarzy Ludowych, komuniści, walka klasowa, CzeKa, Państwowy Zarząd Polityczny (GPU), Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych (NKWD), wielka czystka, operacja polska, Gułag, łagry, komunizm wojenny, Nowa Polityka Ekonomiczna (NEP), gospodarka planowa, kolektywizacja rolnictwa, sowchozy, kołchozy, kułak, Wielki Głód, „człowiek sowiecki”, socrealizm

POTRAFI

- scharakteryzować ustrój ZSRS
- opisać zmiany w życiu społecznym i gospodarczym w ZSRS w latach 1922–1939

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji. Prosimy uczniów o przypomnienie, jak wyglądała sytuacja polityczna w Rosji po rewolucji październikowej.

II. ROZWINIĘCIE

Wspominamy o zmianie nazwy państwa przez bolszewików na ZSRS. Rozdajemy karty pracy i polecamy wykonanie zadania 1 na podstawie podrozdziału *Dyktatura bolszewików* (s. 388). Następnie wspólnie analizujemy materiał źródłowy (m1, s. 388).

Opowiadamy o okolicznościach przejścia władzy w ZSRS przez Stalina: pozbywaniu się konkurentów politycznych, stworzeniu policji politycznej oraz tzw. wielkiej czystce z lat 1936–1937 i organizacji procesów pokazowych.

Uczniowie zapoznają się z treścią tekstu źródłowego (m4, s. 391) i odpowiadają na pytanie:

► Jaki był cel działań opisanych przez rosyjskiego reżysera?

Można uczniom wyświetlić zdjęcie pokazujące, jak usuwano z pamięci i przestrzeni publicznej osoby popadające w niełaskę Stalina, na przykładzie Nikołaja Jeżowa – uczniowie porównują dwie wersje fotografii, jedną z 1937 r. i jej kopię publikowaną po 1940 r. ►

Odtwarzamy film *Operacja polska NKWD* i omawiamy szerzej to zagadnienie.

Następnie mówimy o stworzeniu w ZSRS systemu obozów pracy – łagrów, tzw. Gułagu. Prosimy uczniów o wykonanie zadania 2 w kartach pracy. Wspólnie sprawdzamy odpowiedzi.

Przechodzimy do omówienia polityki ekonomicznej: mówimy o komunizmie wojennym, programie NEP, gospodarce centralnie planowanej, upaństwowieniu i innych planach gospodarczych komunistycznych władz. Uczniowie wykonują zadanie 3 w kartach pracy.

Wyjaśniamy, na czym polegała i jak przebiegała kolektywizacja rolnictwa oraz podajemy jej skutki (m.in. Wielki Głód na Ukrainie, ok. 10 mln ofiar). Prosimy uczniów o zapoznanie się z treścią materiałów źródłowych w podręczniku (m6 i m7, s. 393) i wspólnie je analizujemy.

Opowiadamy o tworzeniu nowego społeczeństwa przez władze sowieckie i metodach stosowanych w tym procesie (inwigilacja, propaganda, paszportyzacja, ateizacja, indoktrynacja od najmłodszych lat, socrealizm). Uczniowie wykonują zadanie 4 w kartach pracy.

Przedstawiamy sposób prowadzenia polityki zagranicznej przez władze ZSRS: nawiązanie stosunków dyplomatycznych zerwanych w czasie rewolucji, podpisywanie układów i porozumień, przystąpienie do Ligi Narodów, a przede wszystkim zbliżenie z Niemcami.

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy pytanie:

► Jakie elementy polityki komunistów wskazują, że ZSRS był państwem totalitarnym?

METODY KONTROLI

Uczniowie udzielają odpowiedzi na pytania:

- Kim był Józef Stalin?
- Co oznacza pojęcie „człowiek sowiecki”?
- Czym był Gułag?

PRACA DOMOWA

Wykonaj pisemnie polecenie 3 z podsumowania w podręczniku (s. 397).